

УДК 364-78(07)

[https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-3\(11\)-595-604](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-3(11)-595-604)

Вісин Валентин Васильович доктор історичних наук, професор, професор кафедри права, Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, тел.: +380(95)7692656, <https://orcid.org/0000-0001-9122-9158>

Мартинюк Ярослава Миколаївна кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціогуманітарних технологій, Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, тел.: +380(050)2350890, <https://orcid.org/0000-0002-1982-5112>

ОСНОВНІ МЕХАНІЗМИ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Анотація. Нещодавно прийняте в Україні законодавство має багато переваг, зокрема, створення можливості для оптимізації та комплексного підходу до надання соціальних послуг. Це здійснюється шляхом створення комплексних установ/закладів, які мають структурні або відокремлені підрозділи для надання різноманітних соціальних послуг різним групам населення. Це дає змогу подолати відомчі бар'єри на рівні територіальної громади.

Закон України також встановлює, що фінансування надання соціальних послуг може здійснюватися за рахунок різних джерел, включаючи державні та місцеві бюджети, спеціальні фонди, кошти підприємств, установ та організацій, плату за соціальні послуги, благодійні фонди, допомогу (пожертви) та інші джерела, не заборонені законодавством.

Такі заходи покращують доступ до соціальних послуг для населення та дозволяють забезпечити фінансування для надання якісних та ефективних послуг.

Для отримувачів соціальних послуг, відповідно до законодавства змінюється підхід та умови отримання соціальних послуг.

Соціальні послуги надаються отримувачам: 1) з бюджетних коштів; 2) з установленням диференційованої плати залежно від доходу отримувачів соціальних послуг; 3) коштом отримувача соціальних послуг або третіх осіб.

В статті підкреслюється, що місцевий бюджет є основним джерелом фінансування соціальних послуг на рівні територіальної громади. Реалізуючи повноваження щодо організації надання соціальних послуг у громаді, орган місцевого самоврядування може також сприяти залученню коштів з інших джерел, якими можуть бути ресурси благодійників, меценатів та інших

суб'єктів. Вибудовуючи оптимальну модель фінансування соціальних послуг у громаді, важливо поєднувати можливості їх надання як комунальними структурами, так і суб'єктами недержавного сектору.

Ключові слова: соціальне забезпечення, соціальні послуги, надавач соціальних послуг, отримувач соціальних послуг, місцевий бюджет

Visyn Valentyn Vasyliovych Doctor of History, Professor of the Department of Law, Lutsk National Technical University, Lutsk, <https://orcid.org/0000-0001-9122-9158>

Martyniuk Yaroslava Mykolaivna PhD in History, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Socio-Humanitarian Technologies, Lutsk National Technical University, Lutsk, <https://orcid.org/0000-0002-1982-5112>

MAIN MECHANISMS OF FINANCING SOCIAL SERVICES AT THE LEVEL OF THE TERRITORIAL COMMUNITY

Abstract. The recently adopted legislation in Ukraine has many advantages, in particular, the creation of an opportunity for optimization and an integrated approach to the provision of social services. This is done by creating complex institutions/facilities that have structural or separate units to provide various social services to different population groups. This makes it possible to overcome departmental barriers at the level of the territorial community.

The Law of Ukraine also establishes that financing of the provision of social services can be carried out at the expense of various sources, including state and local budgets, special funds, funds of enterprises, institutions and organizations, fees for social services, charitable funds, assistance (donations) and other sources, not prohibited by law. Such measures improve access to social services for the population and provide funding for the provision of quality and efficient services.

For recipients of social services, in accordance with the legislation, the very approach and conditions for receiving social services have changed. Social services are provided to recipients: 1) from budget funds; 2) with the establishment of a differentiated fee depending on the income of recipients of social services; 3) at the expense of the recipient of social services or third parties.

The article emphasizes that the local budget is the main source of financing social services at the level of the territorial community. By implementing the authority to organize the provision of social services in the community, the local self-government body can also contribute to attracting funds from other sources, which can be the resources of benefactors, patrons and other subjects. When building an optimal model of financing social services in the community, it is important to

combine the possibilities of their provision by both communal structures and entities of the non-state sector.

Keywords: social security, social services, provider of social services, recipient of social services, local budget

Постановка проблеми. У сучасному світі соціальний захист населення стає все більш актуальним і важливим завданням держави. Важливим елементом соціального захисту є надання соціальних послуг населенню громади. Актуальність теми забезпечення населення громади у соціальних послугах є високою у зв'язку з тим, що сьогодні в Україні відбуваються політичні та соціально-економічні зміни, які впливають на життя громадян. Наприклад, на ринку праці відбуваються відчутні зміни, зростає кількість людей, які залишаються без роботи та житла; зростає кількість людей з інвалідністю; постраждалих від російської військової агресії. Зростає кількість людей похилого віку, які потребують додаткової підтримки та догляду. Крім того, спостерігається збільшення кількості малозабезпечених сімей, які потребують допомоги держави та громади.

Основним ресурсом громади є її мешканці. На різних етапах життя будь-хто з мешканців громади «може потрапити у складні життєві обставини та потребувати професійної соціальної підтримки для їх подолання» [1]. Ці обставини можуть бути зумовлені такими чинниками, як «невеличкова хвороба, інвалідність, безробіття, малозабезпеченість, домашнє насильство, ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків з виховання дитини, похилий вік чи шкода, завдана конфліктом, тощо. Тому в кожній територіальній громаді необхідним є розвиток та забезпечення надання соціальних послуг, спрямованих на профілактику складних життєвих обставин, подолання або мінімізацію їх негативних наслідків, особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах, що належить до власних повноважень громад» [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання роботи з громадою займалось багато сучасних вчених, таких як Швалб Ю., Семигіна Т., Безпалько О. Фокус їх роботи був спрямований на визначення категорії «громада», відмінність понять «громада» та «спільнота» та визначення ролі соціального працівника в роботі з громадами.

Мета статті – розкрити важливість забезпечення розвитку соціальних послуг на рівні громади. Це підкреслюється наступним: повноваження органів місцевого самоврядування щодо забезпечення надання соціальних послуг населенню закріплені законодавчо [2]; а отже бездіяльність щодо реалізації цих повноважень тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, а в деяких випадках і кримінальну відповідальність.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення соціальної підтримки осіб/сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, захист їхніх прав збільшує довіру до органів місцевого самоврядування. Вищезгадані заходи прямо впливають на якість життя всіх мешканців громади, підвищуючи соціальне благополуччя і безпеку.

Внесок у розвиток соціальних послуг має позитивні економічні ефекти. По-перше, особа/сім'я, яка отримує соціальну підтримку у вирішенні складних життєвих обставин, може працювати та приносити дохід до бюджету громади через сплату податків. По-друге, мінімізація кількості мешканців громади, які перебувають у складних життєвих обставинах, за рахунок надання їм вчасної підтримки, сприяє зменшенню проявів негативних соціальних явищ (алкоголізму, бездомності, тощо) та запобігає протиправній поведінці населення (крадіжкам, вандалізму і т.д.).

Органи місцевого самоврядування є відповідальними за забезпечення надання базових соціальних послуг з урахуванням потреб мешканців громади. Поняття соціальних послуг визначено в Законі України «Про соціальні послуги» [1] і «включає дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають» [1].

Згідно класифікації Закону за змістом надання соціальні послуги бувають:

- прості – не передбачають надання постійної або комплексної допомоги. Їх прикладом є консультування чи представництво інтересів;
- комплексні – передбачають систематичну допомогу, наприклад, соціальний супровід чи соціальна інтеграція тощо;
- спеціалізовані - надаються певним категоріям осіб (наприклад, особам, які постраждали від торгівлі людьми чи ВІЛ-інфікованим особам),
- допоміжні - надаються у натуральному вигляді зокрема, продукти харчування, предмети і засоби особистої гігієни, одяг, взуття, та технічні послуги (транспортні послуги, переклад жестовою мовою тощо). [1]

Соціальні послуги є необхідними для всіх мешканців громади, тому що їх своєчасне надання сприятиме попередженню виникнення проблемних ситуацій. Наприклад, благополучні сім'ї можуть потребувати підтримки у вихованні дітей, зокрема, через надання необхідних консультацій. Мешканці громади, які належать до вразливих категорій населення (наприклад, малозабезпечені сім'ї або такі, в яких один із членів сім'ї має тяжке захворювання) можуть потребувати консультування, інших видів послуг, щоб своєчасно отримувати підтримку, вирішувати проблемні питання, та попереджувати виникнення кризових ситуацій. Особи чи сім'ї, які вже не можуть самотійно вирішити складні життєві обставини, потребують комплексної соціальної підтримки.

Соціальні послуги не є тотожним поняттям з соціальною допомогою (виплатами) чи адміністративними послугами соціального характеру. Водночас, міжнародний досвід демонструє, що забезпечення надання соціальних послуг конкретній особі чи сім'ї поряд з наданням соціальної допомоги, дозволяє досягати більш ефективних результатів роботи. Це пов'язано з тим, що послуги допомагають особі чи сім'ї відновити потенціал для працевлаштування, створення умов для виховання і догляду дітей, забезпечення належним чином соціально-побутових умов, набуті більшої самостійності у прийнятті рішень, вирішенні щоденних питань, тощо. Таким чином, завдяки наданим послугам, особа чи сім'я починає задовольняти свої потреби та потреби сім'ї, та перестає потребувати соціальної допомоги.

Алгоритм створення та розвитку соціальних послуг у громаді, окремі його етапи якого роз'яснені у «Порядку організації та надання соціальних послуг у територіальній громаді затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 587» [3]. Як видно із вище наведеного документу, процес розвитку соціальних послуг у громаді є циклічним, оскільки завершення одного циклу через моніторинг та оцінку якості соціальних послуг слугить основою для початку наступного.

Для забезпечення «надання базових соціальних послуг особам/сім'ям у територіальній громаді має бути створена мережа надавачів соціальних послуг державного/комунального сектору та/або залучені надавачі соціальних послуг недержавного сектору. Надавачі недержавного сектору - це підприємства, установи, організації, громадські об'єднання, благодійні, релігійні організації, фізичні особи-підприємці та фізичні особи, які надають соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності» [1].

Шляхами залучення надавачів соціальних послуг недержавного сектору є закупівля послуг, державне-приватне партнерство, соціальне замовлення, конкурс соціальних проектів, мікропроектів та програм.

Згідно із Законом органи місцевого самоврядування є також відповідальними за забезпечення ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг на рівні відповідної територіальної громади та інформування її населення про соціальні послуги [1], з якими жителі можуть ознайомитися у формі, доступній для сприйняття особами з будь-якими порушеннями здоров'я.

Першими кроками виконання повноважень органів місцевого самоврядування у сфері соціальних послуг є утворення за рішенням сесії у виконавчому органі сільської, селищної, міської ради (у тому числі територіальної громади):

- структурного підрозділу, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері соціального захисту населення, формуванні місцевих програм соціальної підтримки;

- центру надання соціальних послуг [4] або центру соціальних служб та територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг) [5].

Залежно від розмірів громади та кількості населення, доцільним може бути введення до штатного розпису виконавчого органу місцевої ради посадової особи, яка забезпечує реалізацію державної політики у сфері соціального захисту населення, формуванні місцевих програм соціальної підтримки, замість утворення окремого підрозділу.

Механізм фінансування соціальних послуг передбачає можливість застосування різноманітних джерел фінансових ресурсів та варіантів фінансування.

Побудова оптимальної моделі фінансування соціальних послуг має передбачати мобілізацію стабільних фінансових ресурсів необхідних для надання доступних і якісних соціальних послуг, а також побудову такої системи використання коштів, яка передбачає ефективне їх використання в інтересах громади.

Місцевий бюджет є основним джерелом фінансування соціальних послуг. Реалізуючи повноваження щодо організації надання соціальних послуг у громаді, орган місцевого самоврядування може також сприяти залученню коштів з інших джерел, якими можуть бути ресурси благодійників, меценатів та інших суб'єктів.

Вибудовуючи оптимальну модель фінансування соціальних послуг у громаді, важливо поєднувати можливості їх надання як комунальними структурами, так і суб'єктами недержавного сектору.

Одна з основних засад функціонування системи надання соціальних послуг, яка передбачена Законом України «Про соціальні послуги», є рівність прав, обов'язків та відповідальності надавачів соціальних послуг державного та недержавного секторів.

Відтак бюджетне фінансування може бути спрямоване як для забезпечення діяльності комунальних закладів, які надають соціальні послуги, так і закупівлі соціальних послуг у суб'єктів недержавного сектору.

Для цього можуть застосовуватися процедури закупівель, передбачені Законом України «Про публічні закупівлі» [7], конкурси соціальних проектів, соціальних програм відповідно до Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка, затвердженого «постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.2011 № 1049 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 № 194)» [8], а також соціальне замовлення згідно з «Порядком надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення та компенсації надавачам

вартості соціальних послуг, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 450» [9].

Варто зазначити, що згідно «Порядку організації надання соціальних послуг» [3] соціальні послуги можуть надаватися: за рахунок бюджетних коштів; з встановленням диференційованої плати залежно від доходу отримувача соціальних послуг; за рахунок отримувача соціальних послуг або третіх осіб відповідно до законодавства.

Категорії осіб, яким соціальні послуги надаються за рахунок бюджетних коштів, з встановленням диференційованої плати та за рахунок отримувача соціальних послуг або третіх осіб, визначені статтею 28 Закону України «Про соціальні послуги» [1].

Однак, органи місцевого самоврядування можуть приймати рішення про надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів іншим категоріям осіб. Для цього орган місцевого самоврядування приймає рішення про перелік послуг, що надаються за рахунок бюджетних коштів, та/або звільнення окремих категорій осіб від плати за надання соціальних послуг.

Розглядати питання щодо надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів іншим категоріям осіб та приймати в окремих випадках рішення про звільнення особи від плати за соціальні послуги можуть комісії, утворені виконавчими органами сільських, селищних, міських рад територіальних громад.

Варто зазначити, що надання соціальних послуг може відбуватися в межах співробітництва територіальних громад. Співробітництво може здійснюватися в тому числі в таких формах:

- делегування одному з суб'єктів співробітництва іншими суб'єктами співробітництва виконання одного чи кількох завдань із передачею йому відповідних ресурсів;
- реалізація спільних проектів, що передбачає координацію діяльності суб'єктів співробітництва та акумулювання ними на визначений період ресурсів із метою спільного здійснення відповідних заходів;
- спільного фінансування (утримання) суб'єктами співробітництва підприємств, установ та організацій комунальної форми власності - інфраструктурних об'єктів;
- утворення суб'єктами співробітництва спільних комунальних підприємств, установ та організацій - спільних інфраструктурних об'єктів.

Для цього можуть застосовуватися процедури закупівель, передбачені Законом України «Про публічні закупівлі», конкурси соціальних проектів, соціальних програм відповідно до «Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка,

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.2011 № 1049 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 № 194)» [9], а також соціальне замовлення згідно з «Порядком надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення та компенсації надавачам вартості соціальних послуг, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 450» [8].

Відповідно до Закону України «Про співробітництво територіальних громад» [11] співробітництво здійснюється відповідно до договорів про співробітництво, укладених сільськими, селищними, міськими головами від імені сільської, селищної, міської ради після схвалення їх проектів відповідними радами.

Висновки. Для забезпечення надання соціальних послуг можна також використовувати інші можливості, крім зазначених вище джерел фінансування. Згідно п. 41 Порядку організації надання соціальних послуг, «у разі неможливості задоволення потреби жителів відповідної адміністративно-територіальної одиниці в наданні тих чи інших соціальних послуг, крім базових соціальних послуг, виконавчий орган місцевої ради уповноважений поінформувати про це обласну держадміністрацію для забезпечення створення необхідних соціальних послуг на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, зокрема шляхом планування та фінансування видатків для задоволення потреб осіб/сімей регіону в соціальних послугах у межах регіональних і місцевих соціально-економічних програм розвитку» [3].

Окремі обласні ради розвивають позитивні практики проведення конкурсів проектів місцевих ініціатив. Це відкриває місцевим радам можливості ініціювати проекти, спрямовані на розвиток соціальних послуг, які повністю або частково фінансуватимуться за рахунок коштів обласного бюджету. Грантову та консультативну підтримку розвитку соціальних послуг надають також низка національних і міжнародних організацій.

Література:

1. Про соціальний діалог в Україні: Закон України № 2862-VI від 23 грудня 2010 року. Дата оновлення: 27.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text> (дата звернення: 08.05.2023).
2. Про місцеве самоврядування: Закон України № 280/97-ВР від 21 травня 1997 року. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 05.05.2023).
3. Порядок організації та надання соціальних послуг у територіальній громаді: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 587. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.05.2023).
4. Деякі питання діяльності центрів надання соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України, від 3 березня 2020 р. № 177. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/177-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.05.2023).

5. Деякі питання діяльності центрів соціальних служб: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06. 2020р. № 479. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.05.2023).

6. Деякі питання діяльності центрів територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг): Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2009 р. № 1417. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1417-2009-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.05.2023).

7. Про публічні закупівлі: Закон України N 922-VIII від 25 грудня 2015 року. Дата оновлення: 01.01.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 15.05.2023).

8. Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2011 № 1049 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 № 194). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1049-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.05.2023).

9. Деякі питання надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 450. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.05.2023).

10. Порядок проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2011 № 1049 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 № 194). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1049-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.05.2023).

11. Про співробітництво територіальних громад: Закон України № 1508-VII від 17 червня 2014 року. Дата оновлення: 04.04.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> (дата звернення: 21.05.2023).

References:

1. Zakon Ukrainy «Pro sotsialnyi dialoh v Ukraini» [The Law of Ukraine «On social dialogue in Ukraine»]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text> [in Ukrainian]

2. Zakon Ukrainy «Pro mistseve samovriaduvannia» [The Law of Ukraine «On local self-government»]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian]

3. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Porjadok orhanizatsii ta nadannia sotsialnykh posluh u terytorialnii hromadi» [Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine «The procedure for the organization and provision of social services in the territorial community»]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]

4. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Deiaki pytannia diialnosti tsestriv nadannia sotsialnykh posluh» [Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine «Some issues of activity of social service centers»]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/177-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]

5. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Deiaki pytannia diialnosti tsestriv sotsialnykh sluzhb» [Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine «Some issues of activity of social service centers»]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]

6. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Deiaki pytannia diialnosti tsestriv terytorialnykh tsestriv sotsialnoho obsluhovuvannia (nadannia sotsialnykh posluh)» [Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine «Some issues of activity of territorial social service centers (provision of social services)»]. (n.d). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1417-2009-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]

7. Zakon Ukrainy «Pro publichni zakupivli» [Law of Ukraine «On public procurement»]. (n.d). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> [in Ukrainian]

8. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia konkursu z vyznachennia proham (proektiv, zakhodiv), rozroblenykh instytutamy hromadianskoho suspilstva, dlia vykonannia (realizatsii) yakykh nadaietsia finansova pidtrymka» [Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On the approval of the Procedure for conducting a competition to identify programs (projects, activities) developed by civil society institutions, for the implementation (implementation) of which financial support is provided»]. (n.d). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1049-2011-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]

9. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Deiaki pytannia nadannia sotsialnykh posluh shliakhom sotsialnoho zamovlennia» [Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine «Some issues of providing social services by means of a social order»]. (n.d). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]

10. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Poriadok provedennia konkursu z vyznachennia proham (proektiv, zakhodiv), rozroblenykh instytutamy hromadianskoho suspilstva, dlia vykonannia (realizatsii) yakykh nadaietsia finansova pidtrymka» [Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine «The procedure for conducting a competition to identify programs (projects, activities) developed by civil society institutions, for the implementation (implementation) of which financial support is provided»]. (n.d). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1049-2011-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]

11. Zakon Ukrainy «Pro spivrobotnytstvo terytorialnykh hromad» [Law of Ukraine «On cooperation of territorial communities»]. (n.d). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> [in Ukrainian]